

Współczesna Gospodarka

Contemporary Economy
Electronic Scientific Journal
[Współczesna Gospodarka \(ug.edu.pl\)](http://Współczesna Gospodarka (ug.edu.pl))

Vol. 16 Issue 1 (2023) 11-25
ISSN2082-677X
DOI [10.26881/wg.2023.1.02](https://doi.org/10.26881/wg.2023.1.02)

EWOLUCJA DOCHODÓW I NIERÓWNOŚCI W CHINACH

Michał Zaremba

Streszczenie

Cel. W ciągu ostatnich dekad Chiny odnotowały wysokie stopy wzrostu gospodarczego, co przyczyniło się do znacznego wzrostu dochodów ludności. Jednocześnie zaczęły wzrastać nierówności społeczne w wymiarze dochodowym, majątkowym i regionalnym. Celem artykułu jest przedstawienie relacji między dochodami i nierównościami w Chinach na przestrzeni ostatnich dekad. Praca dzieli się na trzy części. W pierwszej z nich przybliżony zostaje problem nierówności w teorii ekonomii, część druga przedstawia ewolucję nierówności i dochodów w ChRL, a ostatnia bada wpływ wzrostu dochodów na poziom nierówności. Praca kończy się zakończeniem, w którym syntetycznie przedstawione zostały wnioski.

Metoda. W pracy zastosowano następujące metody badawcze: przegląd literatury, analiza danych zastanych, metody statystyczne.

Wyniki. W ciągu ostatnich lat gwałtownie zaczęły wzrastać nierówności społeczne w Chinach. Na podstawie zebranych danych można wysnuć wniosek, że było to nie tyle wynikiem stagnacji lub spadku dochodów na wsiach, co szybszego wzrostu dochodów w miastach. Owoce wzrostu nie były i nie są równomiernie dystrybuowane społeczeństwie, co jest oznaczane faktyczne odrzucenie deklaratywnej, socjalistycznej równości ekonomicznej.

Słowa kluczowe: Chiny, nierówności, dochody, transformacja gospodarcza.

Klasyfikacja JEL: D31, D63, O10.

Wstęp

W ciągu ostatnich trzydziestu lat Chiny odnotowały znaczący wzrost dochodów ludności, co przyczyniło się do znacznej redukcji ubóstwa i powstania nowoczesnej klasy średniej. Oznaczało to również znaczące zróżnicowanie dochodów ludności, w szczególności między

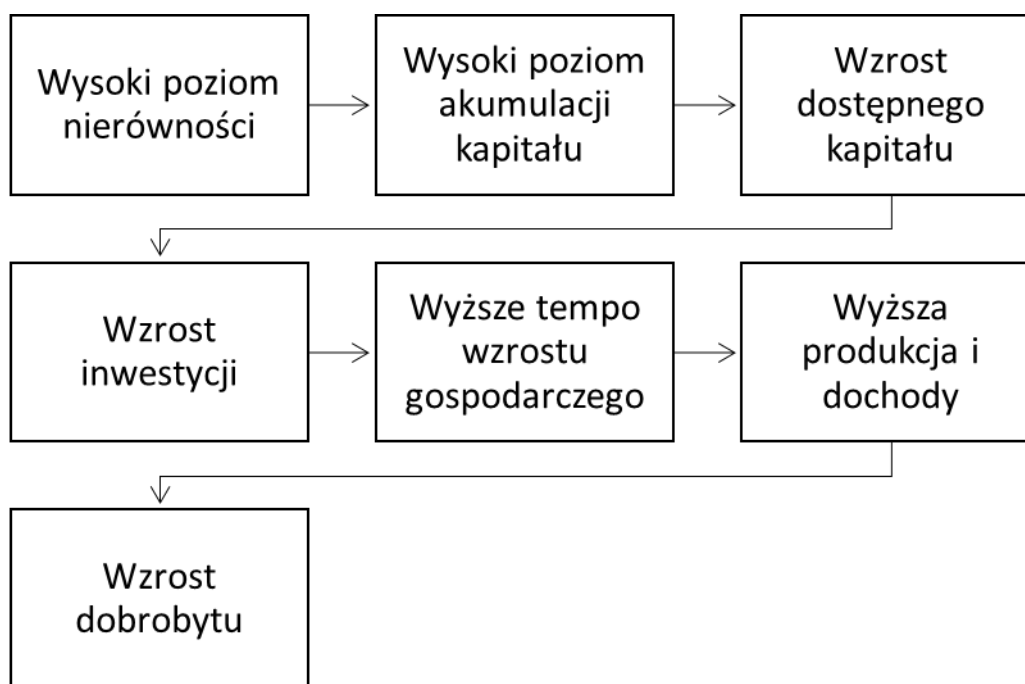
mieszkańcami miast i wsi. W rezultacie tych procesów nastąpił wzrost poziomu nierówności społecznych w ChRL, zarówno w wymiarze dochodowym, jak i majątkowym. Sytuację dodatkowo pogłębia fakt znacznego zróżnicowania poziomu dochodów między poszczególnymi prowincjami. Sytuacja jest o tyle paradoksalna, że Chiny są krajem nominalnie socjalistycznym, deklaracyjnie kładącym nacisk na równość i emancypację poszczególnych grup społecznych.

Celem artykułu jest przedstawienie relacji między dochodami i nierównościami w Chinach na przestrzeni ostatnich 30 lat. Na podstawie tego celu sformułowano następujące pytania badawcze: jak przebiegała ewolucja dochodów w Chinach od 1978 roku (początek reform gospodarczych)? Jakie przełożenie na poziom nierówności miał wzrost dochodów? Jaki jest związek statystyczny między dochodami a nierównościami w Chinach? W celu odpowiedzi na te pytania pracę podzielono na trzy części. W pierwszej z nich przybliżony zostaje problem nierówności w teorii ekonomii, część druga przedstawia ewolucję nierówności i dochodów w ChRL, a ostatnia bada wpływ wzrostu dochodów na poziom nierówności. Praca kończy się zakończeniem, w którym syntetycznie przedstawione zostały wnioski. W pracy wykorzystuje się analizę danych zastanych oraz podstawowe metody statystyczne. Okres badawczy przypada na okres od 1978 roku (początek reform gospodarczych Deng Xiaopinga) do roku 2018, ostatniego, dla którego były dostępne zagregowane dane statystyczne.

1. Nierówności społeczne w teorii ekonomii. Wybrane aspekty

Nierówności dochodowe i majątkowe są oczywistą i immanentną cechą każdego społeczeństwa. Zasadnicze pytanie dotyczy ich optymalnej wysokości oraz wpływu na inne wielkości makroekonomiczne. Sprowadza się to więc do próby odpowiedzi na pytanie, do jakiego stopnia nierówności dochodowe są korzystne dla gospodarki, sprzyjając zaradności i postawom przedsiębiorczym, a przy jakim poziomie negatywnie na nią wpływają prowadząc do powstanie grup interesów, a w skrajnym przypadku plutokracji.

Z teoretycznego punktu widzenia, poziom nierówności ma drugorzędne znaczenia dla efektywności gospodarki. Optymalny podział w danej gospodarce, tożsamy z osiągnięciem tzw. optimum Pareto, może być osiągnięty zarówno w sytuacji wysokich nierówności, jak i niskich. Polityki redystrybucyjne będą korzystne dla gospodarki, wyłącznie jeżeli dotychczasowa struktura alokacji nie jest efektywna w sensie Pareta, gdyż będą one poprawiać sytuację części uczestników rynku, nie pogarszając sytuacji innych. Nierówności dochodowe i majątkowe, przynajmniej modelowo, powinny sprzyjać akumulacji kapitału, który, po transformacji w inwestycje, skutkuje wyższym tempem wzrostu gospodarczego (Woźniak, 2014, s. 9-11). W tym sensie nierówności są uzasadnionym i koniecznym kosztem modernizacji i rozwoju (por. Rysunek 1).

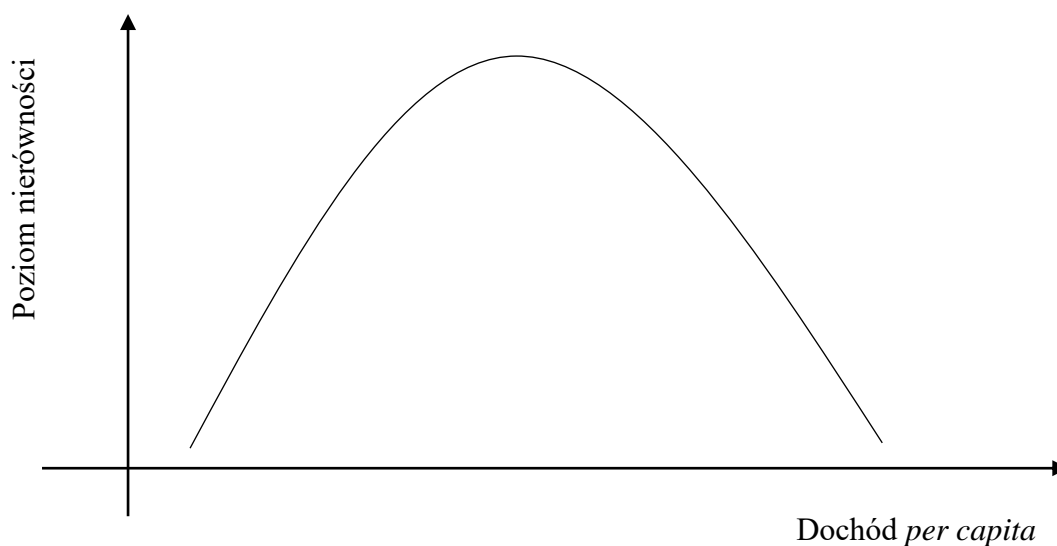

Rysunek 1. Teoretyczny związek między nierównościami a poziomem wzrostu gospodarczego.

Źródło: opracowanie własne.

Ewentualny spadek nierówności może nastąpić w późniejszym okresie wraz z rosnącą wydajnością pracy, jako efektem wzrostu technicznego uzbrojenia pracy. To podejście zostało po raz pierwszy zaprezentowane i spopularyzowane w pracy *Economic growth and income inequality* S. Kuzneta (1955, s. 1-28), który badał wpływ wzrostu gospodarczego na nierówności, biorąc pod uwagę dane trzech państw wysokorozwiniętych: Wielkiej Brytanii, USA oraz Niemiec, dla których istniały odpowiednio długie szeregi czasowe.

Kuznets sformułował tezę, według której wzrost gospodarczy w początkowej fazie prowadzi do zwiększenia nierówności, które w późniejszym czasie będą spadać. Wraz z osiągnięciem pewnego poziomu dobrobytu zaczyna rosnąć klasa średnia, która zaczyna akumulować majątek, a klasa niższa może liczyć na wyższe płace wraz ze zmianami strukturalnymi i wzrostem produktywności całej gospodarki. Uogólnioną postacią tej tezy jest tzw. dzwonowa krzywa Kuzneta w kształcie odwróconej litery U (Rysunek 2.). Mimo, że dane empiryczne, którymi dysponował Kuznets trudno uznać za rozległe czy miarodajne, a badania przypadały na połowę lat 50. XX wieku w czasach tzw. złotego wieku kapitalizmu, budowy państwa opiekuńczego i wysokich inwestycji publicznych, to zaobserwowana prawidłowość stała się podstawą dyskusji o dystrybucji dochodów i nierównościach.

Rysunek 2. Dzwonowa krzywa Kuznetsa.

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne badania zależności między wzrostem a nierównościami na podstawie obszerniejszych i pełniejszych danych, zakwestionowały tezę Kuznetsa. Systematyczne badanie tych zależności było przedmiotem badań Deningera i Squire'a (1998, s. 259-287), a otrzymane rezultaty były mocno nieoczywiste:

- tylko w pięciu spośród 48 przebadanych krajów współczynnik Giniego zmieniał się według odwróconej litery U;
- w czterech krajach współczynnik Giniego zmieniał się według litery U;
- w większości badanych krajów nie wystąpiła jakakolwiek statystyczna zależność między współczynnikiem Giniego a dochodem narodowym.

Inne badania również nie dały podstaw do formułowania uogólnionych wniosków. Badania Deininger'a i Squire'a (1996, s. 565-591), Chena i Ravalliona (1997, s. 357-382), Easterly'ego (1999, s. 239-276) oraz Dollara i Kraaya (2002, s. 195-225) wskazują, że okresy przyspieszonego wzrostu gospodarczego nie pokrywają się ze zmianami nierówności. Jak słusznie zauważa H.G. Ferreira, oznacza to że zmiany tempa wzrostu gospodarczego zasadniczo nie wpływają na nierówności (1999). Zależność odwrotna, tj. wpływ nierówności na wzrost, również nie prowadzi do jednoznacznych wniosków. Badania A. Alesiny i D. Rodriki (1994, s. 465-490) oraz R. Perottiego (1996, s. 149-187) wskazują na ujemny wpływ nierówności na tempo wzrostu gospodarczego. Z kolei H. Li i H. Zou (1998, s. 318-334) oraz K. Forbes (2000, s. 869-897) wykazali dodatnią zależność między nierównościami i wzrostem gospodarczym. Z kolei J.H. Lopez wykazał występowanie słabej zależności pomiędzy nierównościami a wzrostem gospodarczym (2004). Zgodnie z jego badaniami zmniejszenie indeksu Giniego o 1% przekłada się na obniżenie tempa wzrostu gospodarczego o 0,007%. Brak wpływu nierówności na wzrost gospodarczy również wynika z badań R. J. Barro (2000, s. 5-32). Sugeruje to, że nie istnieje uogólniony model, według którego kształtują się nierówności i jak wpływają na inne zmienne makroekonomiczne (por. Tabela 1.).

Tabela 1. Wzrost a dystrybucja w wybranych gospodarkach (w nawiasach podano lata, na których podstawie przeprowadzono badanie).

	Wysokie tempo wzrostu	Niskie tempo wzrostu
Pogorszenie dystrybucji	Brazylia (lata 60., 70., 80. Do wczesnych lat 90. XX wieku) Pakistan (1970-1985) Chiny (lata 80. XX wieku) Tajlandia (lata 70. i 80. XX wieku) Botswana (lata 70. XX wieku)	Postsowiecka Rosja i większość krajów Europy Środkowo-Wschodniej (lata 80. XX wieku) Meksyk (lata 80. XX wieku) Kenia (lata 80. XX wieku) Etiopia (lata 80. XX wieku) Gwatemala (lata 70. i 80. XX wieku)
Polepszenie dystrybucji	Indonezja (1973-1993) Malezja (1970-1990) Tajwan (1950-1980) Korea Południowa (1950-1980) Mauritius (lata 80. i 90. XX wieku)	Sri Lanka (1960-1970) Kolumbia (lata 80. XX wieku) Maroko (1970-1984) Trinidad i Tobago (lata 70. i 80. XX wieku)

Źródło: (Stewart, 2000, s.7).

Problem pogłębia fakt, że nierówności wpływają na tempo wzrostu gospodarczego nie tylko poprzez zmiany w poziomie zagregowanych oszczędności i tempa akumulacji kapitału bezpośrednio oddziałujących na inwestycje. Poza nimi, zwraca się uwagę na inne mechanizmy, poprzez które nierówności wpływają na wzrost (Barro 1999, Ferreira 1999, s. 9-13):

1. zmiany w wyborach i preferencjach politycznych
2. niedoskonałości rynku kredytowego
3. napięcia i niepokoje społeczne

W demokratycznym społeczeństwie skokowy wzrost nierówności będzie skutkował zmianami w wyborach preferencjach politycznych oraz polityce krajowej. Z jednej będzie się zwiększało poparcie dla tych ugrupowań, które opowiadają się za zwiększenie poziomu redystrybucji, czy to w postaci transferów, zmian podatkowych czy wzrostu płac. Z drugiej strony, wysokie nierówności mogą przyczyniać się do nieproporcjonalnego wzrostu wpływu grupy bogatszych obywateli na podejmowane decyzje, czyniąc z nominalnie demokratycznego systemu system quasi oligarchiczny, co również będzie się przekładać na tempo wzrostu gospodarczego.

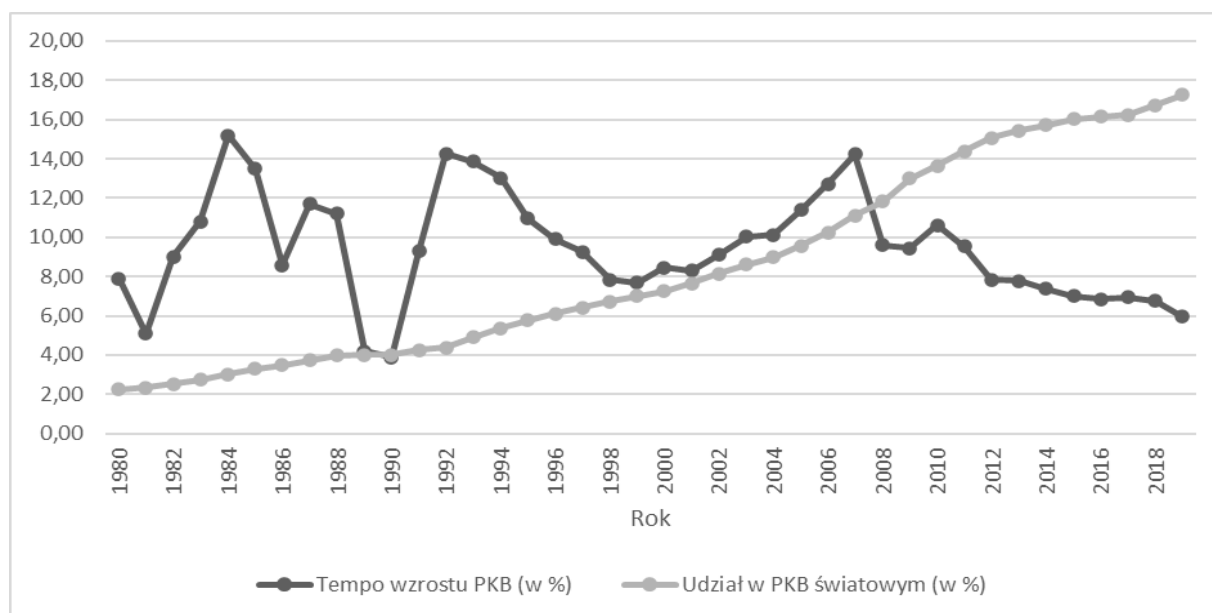
Z kolei niedoskonałości rynku kredytowego odzwierciedlają się poprzez zjawisko asymetrii informacji, wpływające na ogólną dostępność kredytów, ich koszt i poziom zabezpieczeń. Jest to kwestia niezwykle istotna z punktu widzenia uboższej części populacji, dla której ograniczony dostęp do źródeł finansowania przekłada się na rezygnację z inwestycji w kapitał ludzki, zapewniający stosunkowo wysokie stopy zwrotu czy na możliwości rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, gdyż nie dysponują odpowiednim zabezpieczeniem. W konsekwencji może to prowadzić do niewykorzystania w pełni możliwości produkcyjnych, deprecjacji kapitału ludzkiego, co negatywnie przełoży się na tempo wzrostu gospodarczego.

Ostatni punkt podnosi kwestię konfliktów i napięć społecznych. Można założyć, że wysoki i wzrastający poziom nierówności prowadzi do mniejszej stabilności politycznej poprzez wzrost napięć i frykcji społecznych. Zwiększa to ryzyko, wpływając negatywnie na poziom inwestycji. Wzrost konfliktów społecznych będzie generować koszty, poczynając od najbardziej oczywistych związanych ze zwiększeniem środków przeznaczonych na bezpieczeństwo publiczne czy koszty prowadzenia działalności gospodarczej. Będą one również skutkować mniejszym zainteresowaniem inwestorów zagranicznych.

Podsumowując, dyskusja o wpływie nierówności na gospodarkę i tempo wzrostu gospodarczego nie jest rozstrzygnięta. W głównym nurcie ekonomii panuje pogląd, iż nierówności ekonomiczne są korzystne, a co najmniej neutralne dla wzrostu gospodarczego. Istnieje również przeciwstawne podejście, które akcentuje niekorzystny wpływ nierówności dochodowo-majątkowych na wzrost i stabilność gospodarki, odwołując się do wad rynku oraz argumentów z zakresu ekonomii politycznej i ekonomii rozwoju. Mimo tych rozbieżności można nie mniej założyć, że o ile można zakładać, że sztuczne i nadmierne redukcje nierówności będzie niekorzystne dla gospodarki, o tyle również zbyt wysoki ich poziom będzie na nią niekorzystnie wpływał.

2. Ewolucja dochodów i nierówności w Chinach

Chiny rozpoczęły reformy gospodarcze pod koniec lat 70. XX. Rezultaty okazały się bardzo dobre. Najbardziej widocznym tego przejawem jest wzrost PKB, który do czasu pandemii COVID-19 średnio rósł w tempie prawie 9,5% rocznie. Udział Chin w globalnym PKB zwiększył się z niecałych 2,5% do ponad 17% (por. Rysunek 3.).

Rysunek 3. Tempo wzrostu PKB i udział Chin w PKB światowym w latach 1980-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie (World Bank Database).

Co ważne, jednym z fundamentalnych efektów reform było faktyczne wyeliminowanie skrajnego ubóstwa. Zgodnie z danymi Banku Światowego procent populacji żyjący poniżej 1,90 USD dziennie (według PSN) spadł z 2/3 populacji do 0,1%, co jest unikalnym osiągnięciem w skali światowej (Tabela 2.). Oznacza to też praktyczną eliminację głodu, który dotykał Chińczyków jeszcze w latach 70. XX wieku.

Tabela 2. Procent chińskiej populacji żyjący poniżej 1,90 USD dziennie (według PSN).

Rok	Procent populacji żyjący poniżej 1,90 USD dziennie (według PSN)
1990	66,3
1993	56,7
1996	41,7
1999	40,3
2002	31,7
2005	18,5
2008	14,9
2010	11,2
2011	7,9
2012	6,5
2013	1,9
2014	1,4
2015	0,7
2016	0,5
2017	0,4
2018	0,3
2019	0,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie (World Bank Database).

W latach 80. w wyniku reform gospodarczych szybko zaczęły wzrastać dochody rozporządzone gospodarstw domowych, zarówno na wsiach, jak i w miastach. Niemniej wzrost dochodów w czasie bardzo nierównomierny. Choć dochody gospodarstw rolnych gwałtownie wzrosły w latach 80. wraz z końcem przymusowej kolektywizacji, to i tak utrzymywały się na znacznie niższym poziomie niż dochody w miastach. Poza kilkoma latami dochody gospodarstw wiejskich nie osiągały nawet połowy dochodów gospodarstw miejskich, oscylując w granicach 30-40% (por. Tabela 3.). Zróźnicowanie dochodów wpływało na poziom oszczędności na bankowych kontach oszczędnościowych, które w 1985 r. wynosiły średnio 277 yuanów na mieszkańca dla mieszkańców miast, ale tylko 85 na mieszkańca dla ludności wiejskiej (Worden, Savada, Dolan, 1987, s. 236).

Tabela 3. Dochód do dyspozycji *per capita* dla gospodarstw wiejskich i miejskich w Chinach w latach 1978-2018 (dane w yuanach chińskich oraz %).

Rok	Dochód do dyspozycji <i>per capita</i> gospodarstwa miejskiego	Dochód do dyspozycji <i>per capita</i> gospodarstwa wiejskiego	Tempo wzrostu dochodów gospodarstw miejskich	Tempo wzrostu dochodów gospodarstw wiejskich	Dochody gospodarstw wiejskich jako % dochodów gospodarstw miejskich
1978	343,4	133,6	-	-	38,91%
1979	405	160,2	17,94%	19,91%	39,56%
1980	477,6	191,3	17,93%	19,41%	40,05%
1981	500,4	223,4	4,77%	16,78%	44,64%
1982	535,3	270,1	6,97%	20,90%	50,46%
1983	564,6	309,8	5,47%	14,70%	54,87%

1984	652,1	355,3	15,50%	14,69%	54,49%
1985	739,1	397,6	13,34%	11,91%	53,80%
1986	900,9	423,8	21,89%	6,59%	47,04%
1987	1002,1	462,6	11,23%	9,16%	46,16%
1988	1180,2	544,9	17,77%	17,79%	46,17%
1989	1373,9	601,5	16,41%	10,39%	43,78%
1990	1510,2	686,3	9,92%	14,10%	45,44%
1991	1700,6	708,6	12,61%	3,25%	41,67%
1992	2026,6	784	19,17%	10,64%	38,69%
1993	2577,4	921,6	27,18%	17,55%	35,76%
1994	3496,2	1221	35,65%	32,49%	34,92%
1995	4283	1577,7	22,50%	29,21%	36,84%
1996	4838,9	1926,1	12,98%	22,08%	39,80%
1997	5160,3	2090,1	6,64%	8,51%	40,50%
1998	5425,1	2162	5,13%	3,44%	39,85%
1999	5854	2210,3	7,91%	2,23%	37,76%
2000	6280	2253,4	7,28%	1,95%	35,88%
2001	5859,5	2355,4	-6,70%	4,53%	40,20%
2002	7702,8	2475,6	31,46%	5,10%	32,14%
2003	8472,2	2622,2	9,99%	5,92%	30,95%
2004	9421,6	2936,4	11,21%	11,98%	31,17%
2005	10493	3254,9	11,37%	10,85%	31,02%
2006	11759,5	3587	12,07%	10,20%	30,50%
2007	13785,8	4140,4	17,23%	15,43%	30,03%
2008	15780,8	4760,6	14,47%	14,98%	30,17%
2009	17174,7	5153,2	8,83%	8,25%	30,00%
2010	19109,4	5919	11,26%	14,86%	30,97%
2011	21809,8	6977,3	14,13%	17,88%	31,99%
2012	24564,7	7916,6	12,63%	13,46%	32,23%
2013	26467	9429,6	7,74%	19,11%	35,63%
2014	28843,9	10438,9	8,98%	10,70%	36,19%
2015	31194,8	11421,7	8,15%	9,41%	36,61%
2016	33616,2	12363,4	7,76%	8,24%	36,78%
2017	36396,2	13432,4	8,27%	8,65%	36,91%
2018	39250,8	14617	7,84%	8,82%	37,24%
Średnia			12,82%	12,65%	38,72%

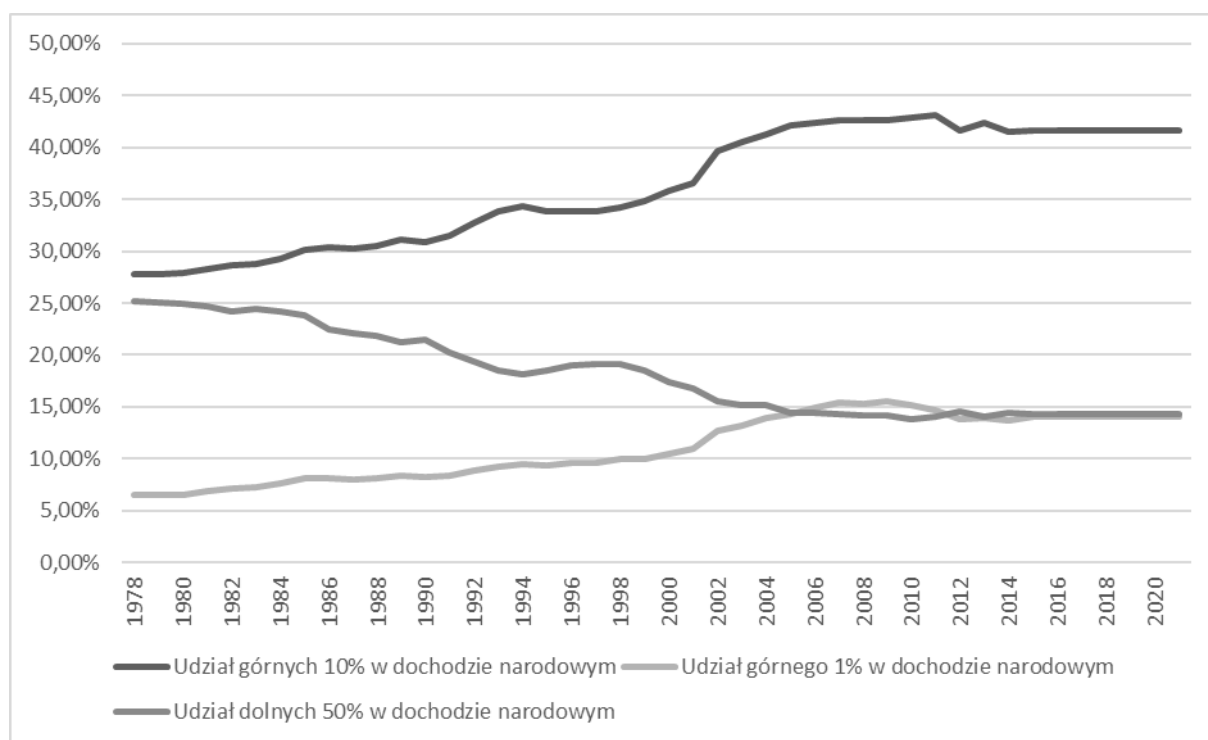
Źródło: (National Bureau of Statistics of China).

Gwałtowny i nierówny wzrost dochodów w Chinach nie jest zaskakujący. Gdy reformy wprowadzone od 1979 r. przeniosły Chiny z systemu centralnie planowanego na gospodarkę rynkową, a partia rządząca ostatecznie zrezygnowała z polityki nacjonalizacji, kolektywizacji i i wywłaszczenia, seria zmian nieuchronnie musiała spowodować wzrost nierówności dochodowych. Dochody zaczęły lepiej odzwierciedlać zapotrzebowanie rynku na pracę oraz wartość edukacji i umiejętności, z czego największe korzyści zaczęły osiągać bardziej przedsiębiorcze lub po prostu lepiej wykształcone jednostki. Również otwarcie gospodarki i zwiększenie jej konkurencyjności otworzyło nowe możliwości zarabiania i w dużej mierze uzależniło dochody od osiągniętych wyników. Równie ważne znaczenie ma wyższa wydajność w przemyśle, który jest zlokalizowany w miastach oraz ograniczenia migracyjne, z jakimi mieszkańcy wsi muszą się borykać (system *hukou*). Osoby pracujące poza swoim meldunkiem, tj. *hukou*, mają ograniczony dostęp do usług publicznych, takich jak edukacja i opieka zdrowotna, a w przypadku migracji zazwyczaj podejmują cięższe i gorzej płatne prace, często w

szarej strefie. Również specjalne prawa dotyczące chińskiej ziemi ograniczają migrację – w Chinach gospodarstwa rolne mają jedynie prawo do użytkowania gruntów, natomiast co do zasady nie są ich właścicielami. Powolny postęp w urynkowaniu gruntów wiejskich, obejmujących zarówno grunty orne, jak i mieszkalne, pozostawia rolnikom bardzo słabą bazę aktywów, co stanowi ostry kontrast z gruntami miejskimi, które odnotowały ogromny wzrost wartości w okresie reform (Yang, 1999, s. 306-310).

Można wysnuć wniosek, że rosnące zróżnicowanie dochodów w Chinach nie tyle było wynikiem stagnacji lub spadku dochodów na wsiach, co szybszego wzrostu dochodów w miastach. Potwierdza to fakt, że z tempem wzrostu gospodarczego w o wiele wyższym stopniu jest skorelowany wzrost dochodów w miastach, niż wzrost dochodów na wsiach – współczynniki korelacji odpowiednio wynoszą 0,43 i 0,27. W miastach lokowana jest zdecydowana większość nowych inwestycji, zorganizowany jest przemysł i nowoczesne usługi, a mieszkańcy są lepiej wykształceni i mają więcej możliwości.

W konsekwencji tych procesów zwiększyła się zarówno względna, jak i bezwzględna różnica dochodów, a nierówności krajowe – zarówno dochodowe, jak i majątkowe – wzrosły. Nastąpił wzrost szybki udziału 10% najlepiej zarabiających w dochodzie narodowym, który z poziomu niecałych 28% wzrósł do prawie 42% na przestrzeni 40 lat. Również udział 1% najlepiej zarabiających systematycznie się zwiększał – z 6,5% w 1978 roku do 14% w 2021 roku. Odwrotna sytuacja miała miejsce w przypadku dolnych 50%, których udział w dochodzie spadł z jednej czwartej do nieco ponad 14%, praktycznie zrównując się z udziałem górnego 1% (Rysunek 4.).

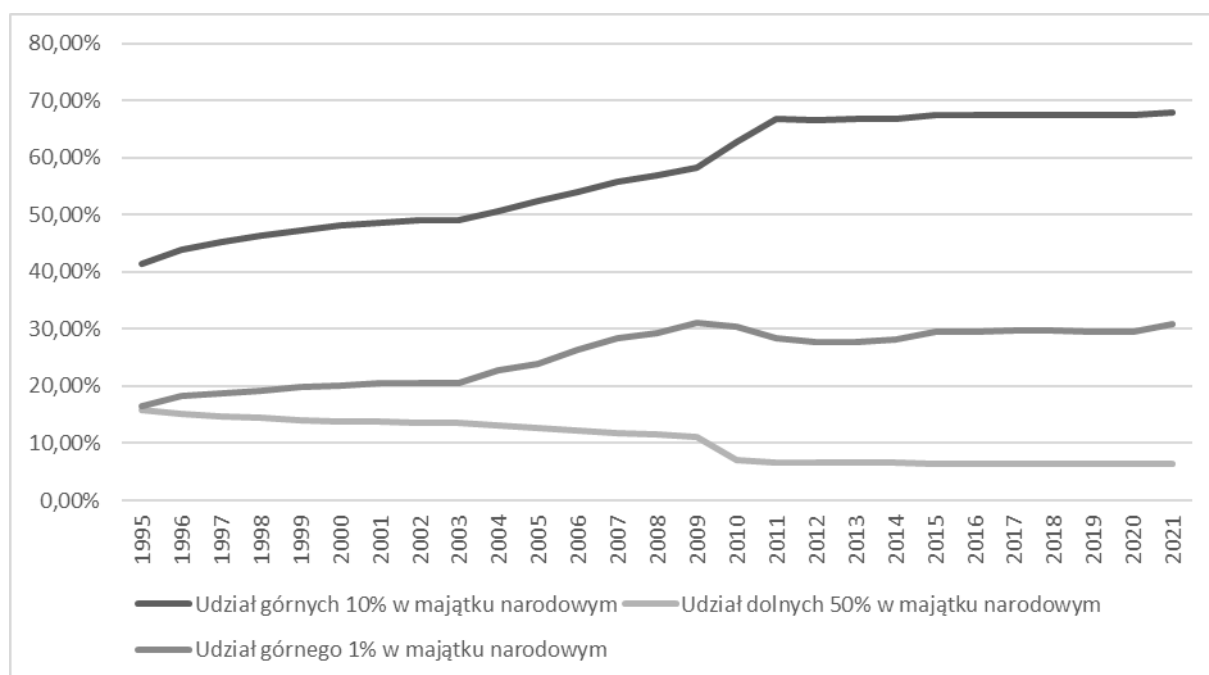

Rysunek 4. Udział górnego 1%, górnego 10% i dolnych 50% w dochodzie narodowym Chin (%).

Źródło: opracowanie własne na podst. (World Inequality Database).

Analogiczna sytuacja występuje w przypadku zakumulowanego majątku, w przypadku którego również nastąpiła koncentracja w rękach niewielkiej grupy – górny 1% posiada prawie 1/3 majątku narodowego, co oznacza dwukrotny wzrost od 1995 roku. Jednocześnie udział

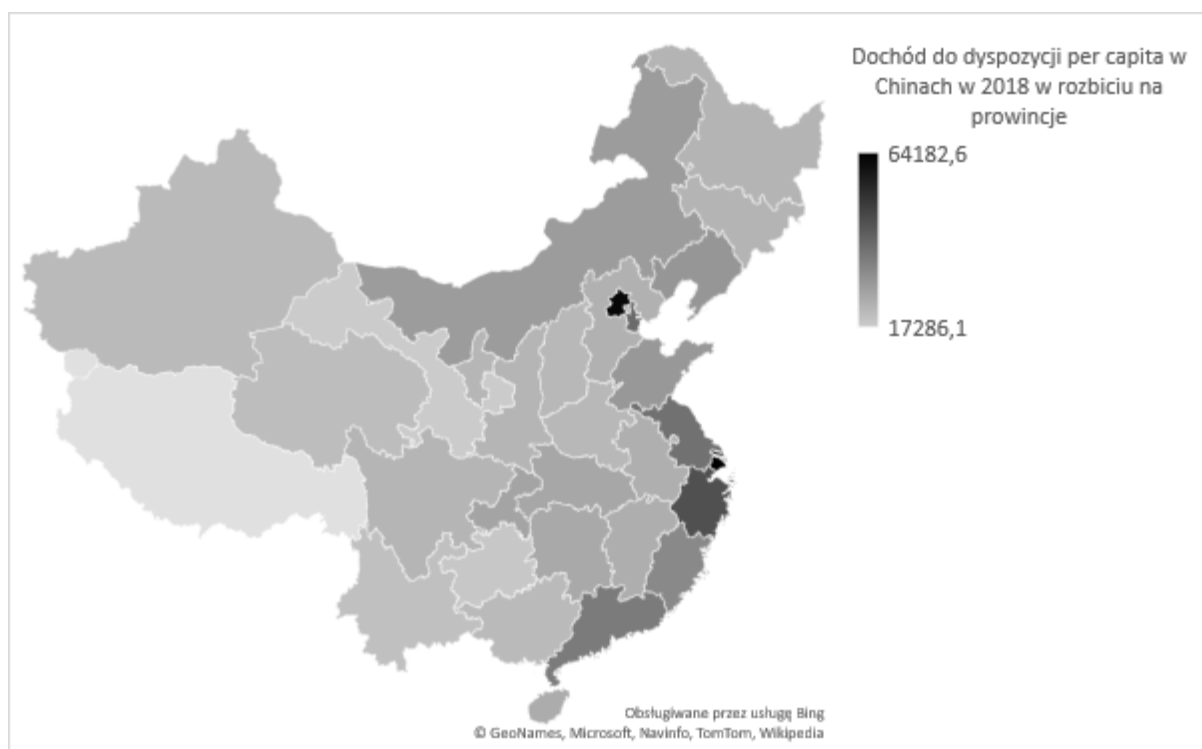
dolnych 50% populacji w majątku narodowym spadł z poziomu niecałych 16% do nieco ponad 6% (por. Rysunek 5.).

Rysunek 5. Udział górnego 1%, górnych 10% i dolnych 50% w majątku narodowym Chin (%).

Źródło: opracowanie własne na podst. (World Inequality Database).

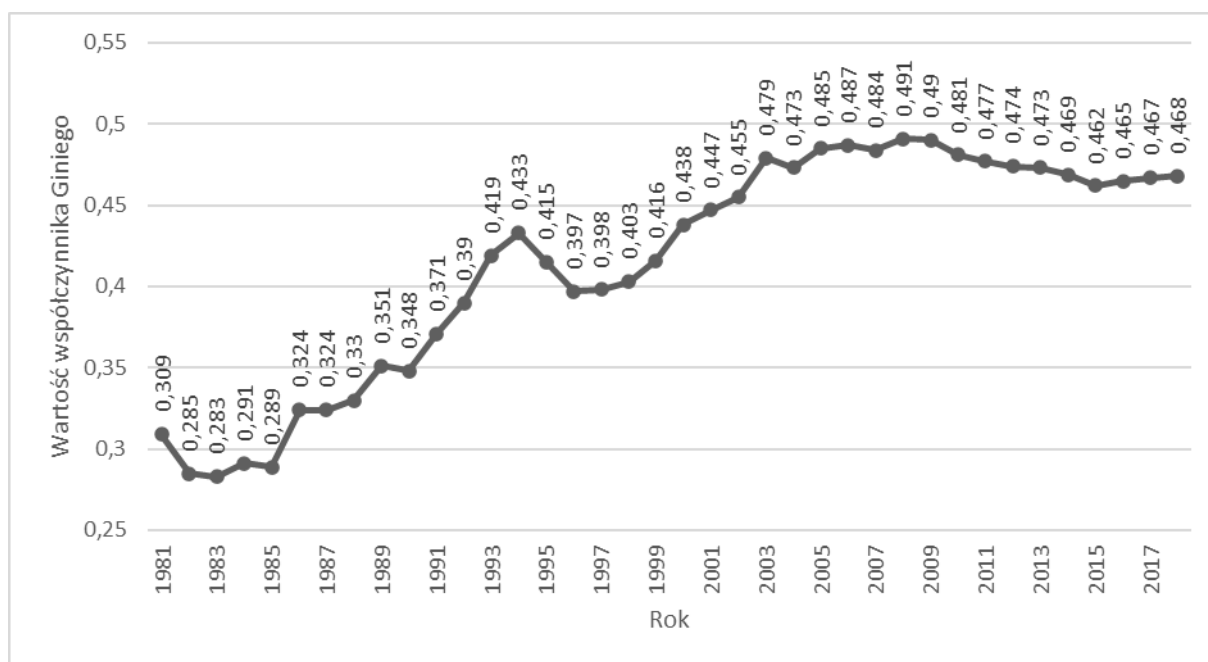
Owoce wieloletniego wzrostu nie rozkładały się równomiernie w całym kraju (Rys. 6). Doskonale wyraźne odstawanie najlepiej rozwiniętych obszarów kraju i postępującą marginalizację pozostałej części. Południowo-wschodnie rejony są centrum gospodarczym kraju, natomiast prowincje wewnątrz kraju, a zwłaszcza Tybet i Xinjiang (Ujguria), w minimalnym stopniu korzystają z prosperity. Regiony te, zamieszkałe przez „problematyczne” dla władz chińskich mniejszości w perspektywie mogą stać się jedynie źródłem siły roboczej i ewentualną bazą surowcową. Już w latach 80. XX wieku Guangdong (Kanton) rozwijał się dynamicznie dzięki napływowi kapitału, technologii i nowych metod zarządzania z sąsiedniego Hongkongu, a od początku lat 90. XX wieku również dzięki inwestycjom zagranicznym, często pochodzącym z Tajwanu. Analogicznie prowincje północno-wschodnie korzystały z bliskości Japonii i Korei Południowej (Białowas, 2007, s. 37).

Rysunek 6. Dochód do dyspozycji per capita w Chinach w rozbiciu na prowincje w 2018 r (dane w yuanach chińskich).

Źródło: (National Bureau of Statistics of China).

Wszystkie te elementy – zróżnicowanie dochodów w miastach i na wsiach, rosnące dysproporcje w poziomie zakumulowanego majątku oraz dysproporcje w rozwoju regionalnym przyczyniają się do zmian nierówności w całym Chinach. Od lat 90. XX wieku gwałtownie zaczął wzrastać współczynnik Giniego, który osiągnął apogeum 2008 roku, gdy Chińskie Biura Statystyczne oszacowało go około 0,491 (Rysunek 7.). Nieznaczny spadek wartości współczynnika Giniego od 2009 r. był po części wynikiem skutków kryzysu finansowego z 2008 roku, a częściowo efektem wdrożenia nowej polityki rolnej i rozszerzania programów zabezpieczenia społecznego, takich jak program Gwarantowanego Dochodu Minimalnego (*dibao*).

Rysunek 7. Wartość współczynnika Giniego dla Chin w latach 1981-2018.

Źródło: opracowanie własne na podst. (Ravallion, Chen, 2007, 1-42; National Bureau of Statistics of China).

O ile sam wzrost nierówności dochodowych wydaje się typowym, jak i oczywistym kosztem liberalnych reform gospodarczych, o tyle zaskakujące jest tempo i poziom zmian. Rosnące nierówności nie były wynikiem stagnacji lub spadku dochodów biedniejszych warstw społeczeństwa, ale szybszego wzrostu dochodów bogatszych. Wyraźnie widać, że owoce reform nie były i nie są równomiernie dystrybuowane w społeczeństwie, co nie tylko jest ziszczeniem bon motu Xiaopinga „bogaćcie się, kto tylko umie i może”, ale definitywnym odrzuceniem maoistycznego egalitaryzmu. Chiny stały się nie tylko jedną z najdynamiczniej rozwijających się gospodarek, ale również gospodarką z ogromnymi nierównościami. Jest to o tyle paradoksalne, że Chiny są wciąż oficjalnie państwem socjalistycznym, kładącym nacisk na równość i emancypację poszczególnych grup społecznych. Doskonale widać to w polityce wewnątrzpartyjnej: choć partia rządząca jest nominalnie „komunistyczna”, to chętnie przyjmuje na członków biznesmenów i kadrę menedżerską. Równocześnie same Chiny stają się jednym z największymi rynków dóbr luksusowych (Kolasińska, 2020, s. 62-76).

3. Nierówności a dochody w Chinach

Zaprezentowane powyżej dane dają ogólny wgląd w proces kształtowania nierówności i dochodów w Chinach. W celu zbadania związków między dochodem a poziomem nierówności zbudowano następujący model:

$$I_t = \alpha_0 + \alpha_1 \log Y_t + \alpha_2 (\log Y_t)^2 + \varepsilon_t$$

I_t to nierówność dochodów w czasie t , którą wyraża współczynnik Giniego. Y_t to poziom dochodu jako logarytm średniego dochodu na mieszkańca, a ε_t to składnik losowy. Zmienna $(\log Y_t)^2$ ma na celu zweryfikowanie, czy zmiana nierówności dochodów ma kształt odwróconej litery U. Jeśli współczynnik α_1 jest statystycznie istotny i dodatni, a α_2 ujemny, będzie to sugerować zmieniającą się w czasie ścieżkę nierówności dochodów w kształcie odwróconej litery U.

W model jest opracowany na podstawie szeregu czasowego dla lat 1981-2018, co wynika z dostępności danych na temat współczynnika Giniego dla Chin. Otrzymano następujące wyniki:

	<i>Współczynnik</i>	<i>Błąd stand.</i>	<i>t-Studenta</i>	<i>wartość p</i>	
const	-0,817389	0,141994	-5,757	<0,0001	***
logY _t	0,647433	0,0881458	7,345	<0,0001	***
(logY _t) ²	-0,0810069	0,0134117	-6,040	<0,0001	***

Otrzymane wyniki potwierdzają założenie, że kluczowym czynnikiem determinującym gwałtowny wzrost poziomu nierówności był nierównomierny wzrost dochodów. Nie jest to zaskakujące, choć po raz kolejny potwierdza, że owoce wzrostu gospodarczego nie rozkładały i nie rozkładają się równomiernie w społeczeństwie. Do inne czynniki determinujące poziom nierówności prawdopodobnie obejmowały poziom zakumulowanego majątku oraz poziom kapitału ludzkiego i społecznego. Wyniki sugerują ponadto istnienie krzywej Kuznetsa dla Chin, przy czym związek ten jest słaby i nie pozwala przez to na wysnucie jednoznacznych wniosków. Nieznaczny spadek nierówności w Chinach wynikał ze świadomej polityki władz ChRL, które zaczęły zwiększać dochody mieszkańców wsi m.in. poprzez wzrost oficjalnych cen skupu płodów rolnych czy powolne wprowadzanie systemu dochodu gwarantowanego *dibao* na terenie całego kraju. Równie ważnym czynnikiem był spadek śródrocznych stóp wzrostu gospodarczego w Chinach, co przełożyło się na spadek dynamiki wzrostu dochodów ludności.

Dalszy spadek nierówności w Chinach, jak się wydaje, jest możliwy przede wszystkim poprzez odpowiednią politykę gospodarczą. Zasadne wydaje się rozważenie zwiększenia transferów fiskalnych do obszarów gorzej rozwiniętych oraz grup wykluczonych. Priorytetem powinien być więc rozwój szkolnictwa, systemu usług publicznych i zabezpieczenia społecznego oraz doraźna pomoc socjalna, w tym finansowa. Potencjalnie ogromną rolę mogłaby odegrać polityka podatkowa poprzez zwiększenie regresji podatkowej w przypadku podatków od dochodów, jak i podatków majątkowych. Zasadniczym zmianom powinien podlegać system meldunkowy, który w obecnej postaci „odcina” niezarejestrowanych mieszkańców od usług publicznych i nie sprzyja politykom redystrybucyjnym i równościowym.

Zakończenie

Chiny od czterech lat przeżywają okres gwałtownego wzrostu gospodarczego. Szybkie tempo wzrostu gospodarczego przyczyniło się do znacznego wzrostu poziomu życia oraz gwałtownej redukcja ubóstwa. Niemniej jednak, nierówności w Chinach pozostają istotnym problemem, zarówno między różnymi regionami kraju, jak i między różnymi grupami społecznymi. Największe dochody odnotowuje się wśród mieszkańców dużych miast, takich jak Pekin czy Szanghaj, natomiast niskie odnotowuje się w mniejszych miastach i na wsi. Istotne znaczenie ma zróżnicowanie regionalne – najbogatsze są prowincje wschodnie zlokalizowane wzdłuż wybrzeża. Problem nierówności pogłębiają różnice w dostępie do edukacji i pracy oraz w dostępie do usług publicznych, takich jak opieka zdrowotna i edukacja. Jest to powiązane z utrzymywanym systemem meldunkowym (*hukou*), petryfikującym dotychczasowy stan.

Największy wpływ na poziom nierówności mają zmiany w dochodach ludności. Przez lata wyższą dynamiką charakteryzowały się dochody mieszkańców miast. Było to wynikiem szeregu czynników: lokalizacji szkół, uczelni wyższych i przemysłu w miastach, szerszego dostępu do usług publicznych czy znacznego wzrostu wartości nieruchomości. W wyniku tego Chiny stały się nie tylko jednym z najszybciej rozwijających się państw świata, ale również wysoko nierównych. Stawia to pod znakiem zapytania nie tylko wielkomocarstwowe ambicje Państwa Środka, ale również legitymizację partii rządzącej.

Walka z nadmiernymi nierównościami wymaga aktywnej roli państwa. Celowe wydaje się rozwój programu gwarantowanego dochodu (*dibao*), działania na rzecz wzrostu inwestycji, wydajności i dochodów na wsiach i w biedniejszych prowincjach. Zasadnicze znaczenie ma poprawa dostępu do opieki medycznej i edukacji oraz reforma systemu meldunkowego, w tym jego ewentualna likwidacja.

Bibliografia

- Alesina A., Rodrik D. (1994). *Distributive politics and economic growth*. „Quarterly Journal of Economics”, 109(2), 465-490.
- Barro R.J. (1999). *Inequality, growth and investment*. „National Bureau of Economic Research Working Paper”, 7038. Pozyskano z: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w7038/w7038.pdf (25.11.2022).
- Barro R. J. (2000). *Inequality and growth in panel of countries*. „Journal of Economic Growth”, 5, 5-32. DOI: 10.1023/A:1009850119329.
- Białowąs T. (2007). *Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego Chin*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H”, XLI, 2, 33-46.
- Chen S., Ravallion M. (1997). *What can new survey data tell us about recent changes in distribution and poverty?*. „The World Bank Economic Review”, 11(2), 357-382.
- Deininger K., Squire L. (1996). *A New Data Set Measuring Income Inequality*. „World Bank Economic Review”, 10(3), 565-591.
- Deninger K., Squire L. (1998). *New ways of looking at old issues: Inequality and development*. „Journal of Development Economics”, 57, 259-287.
- Dollar D., Kraay A. (2002). *Growth is good for the poor?*. „Journal of Economic Growth”, 7, 195-225.
- Easterly W. (1999). *Life during growth*. „Journal of Economic Growth”, 4(3), 239-276.
- Ferreira H.G. (1999). *Inequality and economic performance. A brief overview to theories of growth and distribution*. Pozyskano z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.458.7810&rep=rep1&type=pdf> (20.11.2022).
- Forbes K. (2000). *A reassessment of the relation between inequality and growth*. „American Economic Review”, 90(4), 869-897.
- Kolasińska E. (2020). *Konsumpcja dóbr luksusowych w Chinach*. „Nowa Polityka Wschodnia” 4(27), s. 62-76.
- Kuznets S. (1955). *Economic growth and income inequality*. „American Economic Review”, 1(XLV), 1-28.
- Li H., Zou H. (1998). *Income inequality is not harmful for growth: theory and evidence*. „Review of Development Economics”, 2(3), 318-334.
- Lopez J. H. (2004). *Pro-poor, pro-growth: Is there a trade off?*. „The World Bank Policy Research Working Paper”, 3378. Pozyskano z: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/14124/WPS3378.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (10.11.2022).
- National Bureau of Statistics of China (2022). Pozyskano z: <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/yearlydata/> (12.11.2022).
- Perotti R. (1996). *Growth, income distribution, and democracy: what the data say*. „Journal of Economic Growth”, 1(2), 149-187.
- Ravallion M., Shaohua Ch. (2007). *China's (uneven) progress against poverty*. „Journal of Development Economics”, 82(1), 1-42.
- Stewart F. (2000). *Income Distribution and Development*, „QEH Working Papers”, 37. Pozyskano z: <http://workingpapers.qeh.ox.ac.uk/RePEc/qeh/qehwps/qehwps37.pdf> (15.11.2022).

- Worden R.L., Savada A.M., Dolan R.E. (1987). *China: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress.
- Worldbank Database (2022). Pozyskano z: <https://data.worldbank.org/> (15.11.2022).
- World Inequality Database (2022). Pozyskano z: <https://wid.world/data/> (20.11.2022).
- Woźniak M.G. (2014). *Nierówności społeczne a rozwój gospodarczy*. [w:] B. Kłos, J. Szymańczak (red.), *Nierówności społeczne w Polsce* (s. 9-47). Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Yang D. (1999). *Urban-Biased Policies and Rising Income Inequality in China*. „American Economic Review (Paper and Proceedings)”, 89(2), 306-310.

THE EVOLUTION OF INCOME AND INEQUALITY IN CHINA

Abstract

Purpose. Over the past decades, China has experienced high rates of economic growth, which has contributed to a significant increase in the income of the population. At the same time, social inequalities in income, property and regional dimensions began to increase. The aim of the article is to present the relationship between income and inequality in China over the last 30 years. The work is divided into three parts. In the first one, the problem of inequality in economic theory is approximated, the second part presents the evolution of inequality and income in the PRC, and the last one examines the impact of income growth on the level of inequality. The work ends with an ending in which the conclusions are presented synthetically.

Methodology. The following research methods were used in the work: literature review, analysis of existing data, statistical methods.

Findings In recent years, social inequalities in China have started to rise sharply. Based on the collected data, it can be concluded that this was not so much the result of stagnation or a decrease in income in rural areas, but rather a faster increase in income in cities. The fruits of growth have not been and are not evenly distributed in society, which means a de facto rejection of the declarative, socialist economic equality.

Keywords: China, inequality, income, economic transformation.

JEL classification: D31, D63, O10.

Michał Zaremba
Instytut Ekonomii, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ
Polskiej Organizacji Wojskowej 3/5, 90-255 Łódź
michal.zaremba@uni.lodz.pl